

Asia: VN/23778/2022

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen materiaaliselosteesta

1. Asetuksen yleinen palaute

a. Onko asetuksessa kuvattu materiaaliselosteen laadinnan menetelmä selkeä ja ymmärrettävä?

Ei

b. Onko asetuksessa esitetty menetelmä mielestäsi tarpeeksi kattava, jotta sen avulla saadaan käsitys rakennusten materiaaliirroista Suomessa?

Ei

c. Onko asetuksessa esitetty menetelmä mielestäsi sekä uusille että korjattaville rakennuksille?

Ei

d. Soveltuuko asetuksessa esitetty menetelmä mielestäsi käytettäväksi rakennuksen suunnittelun aikana ennen rakentamisluvan hakemista?

Ei

e. Muita yleisiä kommentteja:

Perustelumuiotiossa materiaaliselosteen tarpeellisuutta perustellaan ilmastoselvityksen ja käyttö- ja huolto-ohjeen laadinnalla. Käyttö- ja huolto-ohjeen tai ylipäätään rakennuksen elinkaaren aikaisiin toimenpiteisiin ja tietotarpeisiin Rakennusteollisuus RT (RT) ei nyt ehdotetulla materiaaliselosteella keksi olevan mitään käyttöä. Tiedolla esimerkiksi eristeen määrästä rakennuksessa ei ole yksinkertaisesti mitään käyttöä, ehkä valtakunnallista tilastointia lukuunottamatta. Jos tähän liitettäisiin sijaintitietoa, voisi tätä hyödyntää paremmin esimerkiksi suunnitelma- tai toteumamallin myötä. Toisaalta näihin on jo lisätty materiaalitietoa omien asetusvaatimustensa mukaisesti.

Myöskään peruste ilmastoselvityksen laadinnalle ei ole relevantti. Ilmastoselvityksiä ja EN-standardien mukaisia rakennusten elinkaariarviointeja on tehty jo jonkin aikaa ilman tarvetta tämänlaiselle luetteloinnille. Helpointa olisi, jos asetusluonnoksen liite 1 liitetään ilmastoselvitykseen eikä tähän asetukseen. Tämän muutoksen myötä nyt ehdotettu asetusluonnos voitaisiin jättää antamatta kokonaan. RakL 16§ nojalla tehtävä purkumateriaali- ja rakennusjätteselvitys riittää

varmasti myös kierrätys- ja uusiokäyttömateriaalien tietotarpeisiin, se kun annetaan juurikin tuota tarkoitusta varten. Turhaa byrokratiaa lisäävälle materiaaliselosteelle ei ole mitään järkevää perusteltua käyttöä, joten RT ehdottaa tämän asetusluonnoksen peruuttamista kokonaisuudessaan.

Lisäksi tähän Lausuntopalvelun pohjaan olisi ollut hyvä antaa kaikkiin kohdan 1 vastausvaihtoehtoihin mahdollisuus kommentoida erikseen. Jos nyt vastaa "Kyllä", "Ei" tai "En osaa sanoa", ei voi antaa perustelua lainkaan omalle valinnalle.

2. Kommentit asetusluonnoksen pykäliin

1 § Rakennuksen materiaaliseloste

Tässä pykälässä puhutaan myös materiaaliselosteen säilyttämisestä, mutta muualla asetuksessa ei tästä mainita enää mitään. Mitä selosteelle on tarkoitus tehdä?

2 § Materiaaliselosteen laadinta ja päivittäminen

Koska tiedot on kerättävä suunnitelma- ja toteumamallista, on materiaaliselosteen laatiminen vain olemassa olevan tiedon keräämistä yhteen luetteloon. Erilaisten tietojärjestelmien aikana tällainen työ on täysin turhaa, tieto voidaan linkittää malleista eteenpäin tarvittaviin järjestelmiin suoraan. RT samalla toteaa, että tietojen kerääminen suunnitteluvaiheessa on turhaa, jos samaa vaaditaan rakennuksen käyttöönottoaiheessa. Vasta tuolloin on mahdollista vastata tässä luonnoksessa esitettyihin vaatimuksiin ko. tarkkuudella. RT muissa kommentteissaan osoittaa tämänkin olevan turhaa.

Pykälän mukaan tieto on annettava yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa. Tämä määritelmä löytyy monista eri asetuksista ja Rakentamislain pykälistä ja on erittäin ongelmallinen, varsinkin kun ympäristöministeriön eri virkamiehiltä saa erilaisen vastauksen, mikä on tähän riittävä formaatti. Tällä hetkellä ilmeisesti pdf-tiedosto riittäisi, jota me emme sanoisi koneluettavaksi tai muutenkaan yhteentoimivaksi, se on vain "tuloste" jostain näkymästä.

3 § Rakennusosat

Ehdotamme asetusluonnoksen liitteen 1 liittämistä ilmastaselvityasetukseen, joka on parhaillaan lausunnolla. Tällöin tarvittavat rakennusosat on tiedossa ilmastaselvitystä laadittaessa, eikä tätä tietoa tarvitse kaivaa eri asetuksesta.

4 § Rakennusosien sisältämät materiaalit

RT viittaa kohdassa e. "Muita yleisiä kommentteja" antamiinsa kommentteihin.

Lisäksi RT viittaa 6 §:n kysymykseen tällaisen tiedon luetteloinnin merkittävydestä ja järkevyydestä. Kuka päivittää, milloin ja mikä tavoitteena tällaista luetteloa rakennuksen 50 tai 100 vuoden elinkaaren aikana?

Kohdasta ”Jos rakennusosa sisältää useampia materiaaleja, on materiaaliselosteen sisällettävä tieto niistä kaikista” RT toteaa, että ko. olevaa vaatimusta ei ole useinkaan mahdollista täyttää. EU:n sisämarkkinoilta tai sen ulkopuolelta Suomeen tuotaviin rakennusmateriaaleihin ja -tuotteisiin ei kohdistu tällaista yksityiskohtaista ilmoitusvelvoitetta. Luonnoksen ehdotus voi pahimmillaan olla esimerkki kaupan teknisten esteiden asettamisesta.

RT toteaa, että kohta ”Rakennusosien vaihdon arvioinnin on perustuttava oletukseen, että 3 §:n mukaisen arviointijakson aikana vaihdettavat osat ovat materiaali jakaumaltaan samanlaisia kuin rakentamisessa käytetyt” parhaiten osoittaa koko materiaaliselosteen teoreettisuuden. Ongelma näyttää olevan esitetyissä vaatimuksissa liiallinen sitoutuminen teoreettiseen elinkaariarviointiin, jonka lähtötiedot ovat hyvinkin puutteellisia, todentamattomia ja teoreettisia eli epävarmuuksia sisältäviä.

RT samalla kysyy, kuinka kyseistä vaatimusta sovellettaisiin ”istutettuihin puuihin”? Millainen rakennusosa ja miten määriteltynä on tontille istutettu ”puu”? Kuuluuko esim. ruokohelmi tai osmankäämi tähän joukkoon?

5 § Materiaalien alkuperä

RT kysyy, mitä tarkoitetaan rakennusosien sisältämällä materiaalien alkuperällä ja mihin asti alkuperää on tarkoitus jäljittää esimerkiksi EU:n sisämarkkinoilta tai sen ulkopuolelta Suomeen tuotaviin rakennusmateriaaleihin ja -tuotteisiin?

Kohdan ”Materiaalijakaumien alkuperätietojen on perustuttava joko kansallisen päästötietokannan materiaalitietoihin tai yleisesti hyväksytyä menetelmää käyttäen määriteltyihin tuotekohtaisiin materiaalitietoihin. Jos rakennusosa sisältää useampaa eri alkuperää olevia materiaaleja, on materiaaliselosteen sisällettävä tieto niistä kaikista” täyttäminen on käytännössä mahdotonta ja perustelut kertovat kohdan olevan vain teoreettinen taustaltaan. RT samalla kysyy, mitä tarkoitetaan ”perustuttava... yleisesti hyväksytyä menetelmää käyttäen määriteltyihin tuotekohtaisiin materiaalitietoihin”?

RT toteaa, että ”uusiutuvan materiaalin” määritelmä perustelumuiotiossa on nykytietämyksen mukaan (vrt. esim. Suomen Ilmastopaneelin ja Syken selvitykset puun käytöstä sekä hiilinielujen ja -varastojen heikentyminen) vähintäänkin epäselvä (”uusiutuvalla materiaalilla tarkoitettaisiin sellaista luonnonvaraa, joka uusiutuu luonnollisesti alle 100 vuoden aikana ja jonka korjuulla ei olisi pysyvästi heikennetty keruupaikan hiilinielua).

Kierrätettyjen materiaalien osalta RT toteaa, että ko. ilmoitusvaatimusta ei käytännössä pystytä mitenkään laskemaan esitetyllä tarkkuudella. Näin etenkin EU:n sisämarkkinoilta tai sen ulkopuolelta Suomeen tuotavien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden mutta yhtä lailla kotimaisten osalta. Poikkeuksia on, mutta vain harvoja.

Vaarallisten aineiden osalta RT toteaa, että EU:ssa ja Suomessa ei ole tällaista ilmoittamisvelvoitetta, mikä käytännössä tarkoittaa, että vaatimusta ei pystytä täyttämään. Eri jäsenvaltioissa on aivan eri lähestymistapoja rakennustuotteiden vaarallisten aineiden vaikutusten arviointiin. Luonnoksessa viitattut tietolähteet eivät näitä tietoa anna tai niiden tarkkuutta ja kattavuutta takaa, eivätkä pystykään. RT toteaa, että osa em. vaadituista tiedoista on jopa patenttien takana ja rakennustuotteisiin sovelletaan rakennustuoteasetuksen vaatimuksia, jossa tulevaisuudessa lähtökohtana on vaarallisten aineiden vapautuminen ("release of dangerous substances", ei "content"). Luonnoksen ehdotus voi olla esimerkki kaupan teknisten esteiden asettamisesta.

RT samalla kysyy, kuinka rakennuksen elinkaaren aikana vaaditaan päivitettäväksi ja kuinka valvotaan rakennukseen "lisättävien" vaarallisten aineiden määrää (puun kestävyyttä ja paloturvallisuutta parantavat kemialliset käsittelyt, lattiapintojen ja muiden pintojen erilaiset kemialliset käsittelyt yms.), jos tätä ilmoittamista perustellaan kiertotalouden edistämisen näkökulmasta.

RT toteaa aiheen teoreettisia hyviä tavoitteita ymmärtäen, että tällä hetkellä on kuitenkin aivan laillista tuoda markkinoille ja rakentamiseen viitattuja vaarallisia aineita sisältäviä rakennustuotteita niistä tarkemmin ilmoittamatta. RT on kiinnostunut, kuinka tämä on tarkoitus käsitellä ja ratkaista; ollaanko tähän synnyttämässä aivan uudenlaista sääntelyä?

6 § Materiaaliselosteen tietojen ilmoittaminen

Mihin käyttötarkoitukseen tarvitaan tällä tarkkuudella ilmoitettavaksi vaadittuja tietoja? Tiedot ovat muutoinkin tietyn hetken mukaisia, rakennuksissa tehdään paljon pieniä huolto- ja korjaustoimenpiteitä, joiden tiedot eivät päivitty materiaaliselosteeseen.

Viittaus tässä kohdassa standardiin EN 15804 kertoo, että materiaaliselosteen laatimisen ajatus on yhtä teoreettinen ja paljon epävarmuustekijöitä sisältävä kuin em. standardin mukaan laadittavissa EPD:issä esitetyt "tulevaisuusskenaariot". Koska tällä luonnoksella on selvä yhteys vastaavia ongelmia sisältävään ilmastaselvitykseen, tätä asetusta ei tarvita ja sen vaatimukset (todelliset tietotarpeet) voidaan siirtää ilmastaselvityksen yhteydessä käsiteltäviksi.

Kempainen Jani
Rakennusteollisuus RT ry